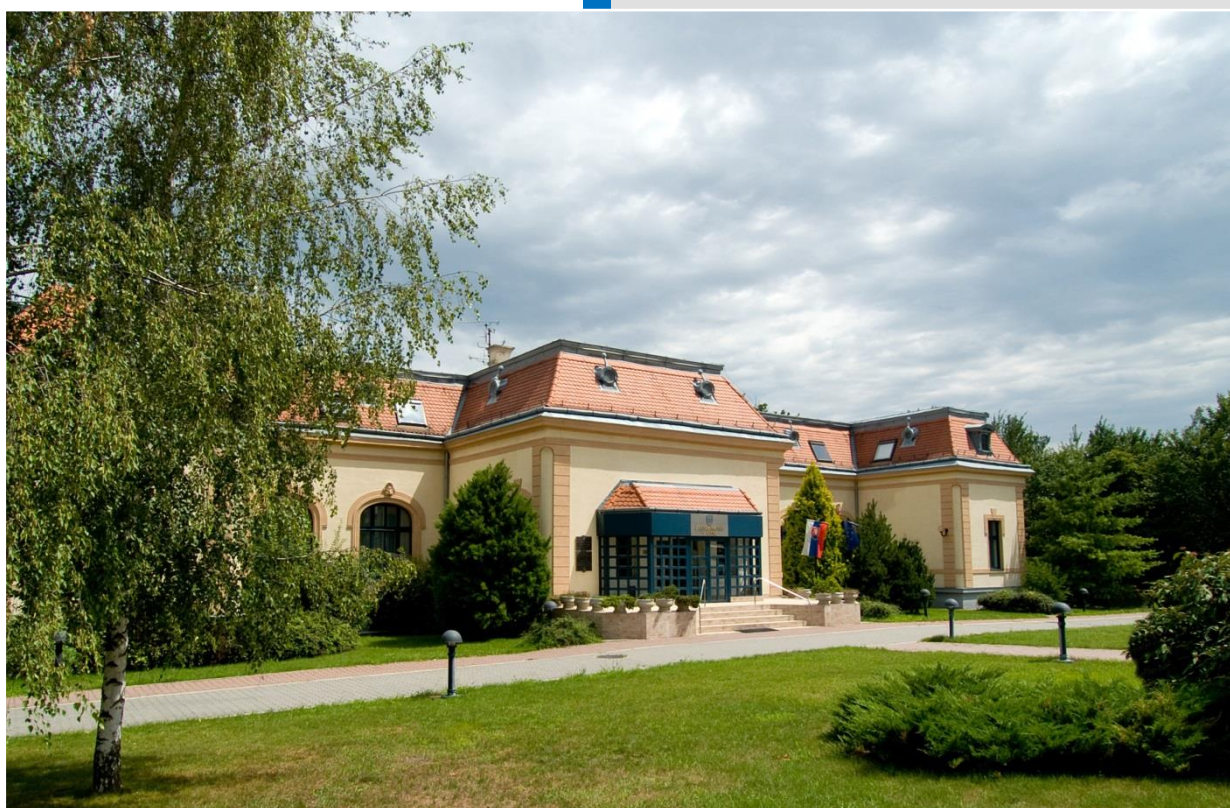

2015

Správa o činnosti Štátneho archívu v Nitre

SPRÁVA O ČINNOSTI ŠTÁTNEHO ARCHÍVU V NITRE ZA ROK 2015

Výročná správa Štátneho archívu v Nitre za rok 2015 podáva prehľad a informácie o jeho činnosti a najdôležitejších dosiahnutých výsledkoch. Správa sa sústreďuje na okruhy hodnotenia činnosti ako sú personálny stav a odborné činnosti pracovníkov archívu, evidencia archívneho dedičstva SR, predarchívna starostlivosť, spracúvanie a sprístupňovanie archívnych dokumentov, prístup k archívnym dokumentom, príručná odborná knižnica, výskumná, publikačná a kultúrno-osvetová činnosť a organizačná, riadiaca a hospodársko-administratívna práca.

A. Personálny stav a odborné činnosti pracovníkov archívu

V súvislosti s prijatím zákona č. 266/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. novembra 2015 Štátny archív v Nitre prekonal v roku 2015 viacero významných zmien v organizačnej i personálnej oblasti. K 1. novembru 2015 sa pobočky štátneho archívu v zmysle uvedenej zákonnej normy etablovali na pracoviská s vedúcimi pracovísk priamo podriadenými riaditeľovi archívu. Organizačná zmena tiež upravila teritoriálne pôsobenie Štátneho archívu v Nitre: pracovisko Bojnice prešlo do pôsobnosti Štátneho archívu v Trenčíne a zo Štátneho archívu v Bratislave prešlo zas do pôsobnosti Štátneho archívu v Nitre pracovisko Šaľa s pôsobnosťou v územných obvodoch Šaľa, Galanta a Dunajská Streda. Zostali pracoviská Levice, Nové Zámky, Komárno a Topoľčany. Ďalšou organizačnou zmenou bolo zrušenie bývalej pobočky Nitra (so sídlom v Horných Krškanoch). V súvislosti s touto zmenou došlo k presťahovaniu 5 pracovníkov z priestorov v Horných Krškanoch do Štátneho archívu v Nitre so sídlom v Ivanke pri Nitre, čím sa pôvodný 13 člený kolektív, v ktorom nedošlo k žiadnym personálnym zmenám proti roku 2014, rozšíril na 18 pracovníkov. Jedinou zmenou bolo zrušenie funkcie riaditeľa v pobočke, systematizované miesto však prešlo do Štátneho archívu v Nitre v platovej triede 7. Ďalšou výraznou zmenou bolo zriadenie dvoch oddelení v Štátnom archíve v Nitre na čele s vedúcimi oddelení (OSV - oddelenie služieb verejnosti a oddelenie spracovania a OSAD – spracovanie archívnych dokumentov) boli tiež dvaja zamestnanci po úspešnom zvládnutí výberového konania preložený do funkcie vedúcich štátnych zamestnancov ako vedúci oddelení (Mgr. Terézia Féderová, PhDr. Milan Belej, CSc.). Pri vedúcom oddelenia OSAD došlo v rámci tejto zmeny k zvýšeniu jeho platovej triedy zo 7. na 8. Celkovo zamestnanci Štátneho archívu v Nitre (v centrále v Ivanke pri Nitre) v roku 2015 odpracovali 2486,5 pracovných dní. V roku 2015 pracovníci archívu čerpali prvýkrát aj nadčasy. Celkovo sa odpracovalo 132,6 dňa nadčasov. Ich čerpanie sa využilo na zabezpečenie generálnej revízie a sceľovania archívnych fondov Štátneho archívu v Nitre, niektorí pracovníci aj na riešenie problémov súvisiacich s ich zaradením v pracovných skupinách pre testovanie softvérov EA ISEA a EPAP (P. Keresteš, M. Belej).

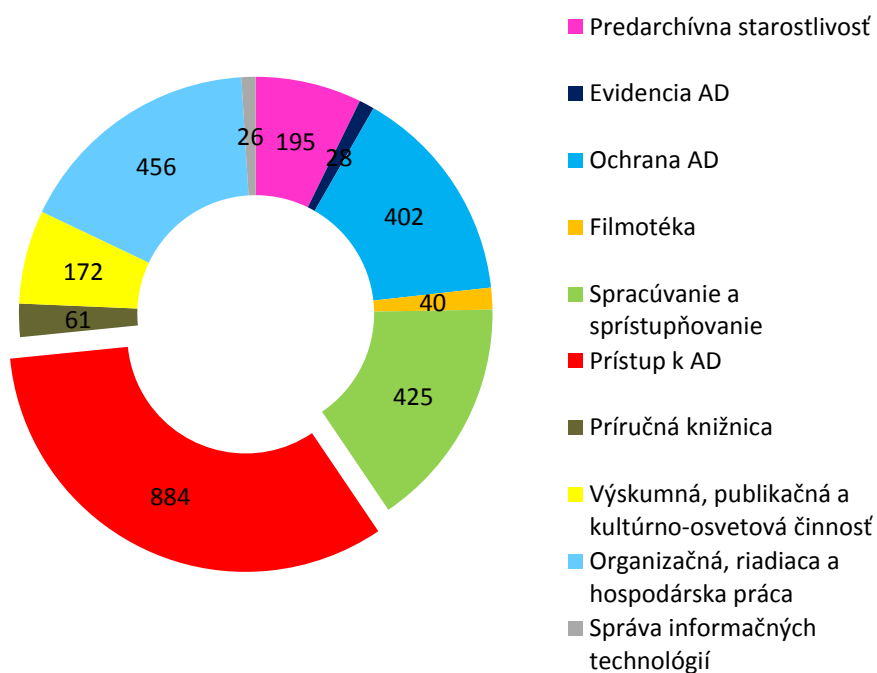
Personálne obsadenie Štátneho archívu v Nitre (po zlúčení so zrušenou pobočkou Nitra so sídlom v Horných Krškanoch od 1. 11. 2015)

Meno a priezvisko, titul	funkcia
PhDr. Peter Keresteš, PhD.	riaditeľ
oddelenie služieb verejnosti	
Mgr. Terézia Féderová	vedúca oddelenia
Mgr. Silvia Kramárová	radca
Mgr. Jadža Lejková	správca registratúry
Beáta Lörinczová	samostatný referent
Mária Trebichalská	samostatný referent
Daniela Kacinová	samostatný referent
Zuzana Martišková	samostatný referent
Denisa Ďurická	referent
Boris Zábrazný	fotograf
oddelenie spracúvania archívnych dokumentov	
PhDr. Milan Belej, CSc.	vedúci oddelenia
neobsadené miesto	odborný radca
Mgr. Ladislav Holečka	samostatný radca
Mgr. Edina Turanová	samostatný radca
Mgr. Elena Galandová	samostatný referent
Darina Csámpaiová	manipulačný pracovník
Jozefína Kováčová	manipulačný pracovník
Jozef Féder	fotograf

V roku 2015 bolo najviac pracovných dní odpracovaných štandardne na úseku prístupu archívnych dokumentov (822), hoci v tejto oblasti badať istý pokles oproti roku 2014 (922) aj 2013 (954). Výraznejší nárast odpracovaných dní si vyžiadala oproti roku 2014 (282) najmä úsek ochrany archívnych dokumentov (až 425), čo bolo dôsledkom aktívnej práce s archívnym materiálom pri generálnej revízii a sceľovaní archívnych fondoch a od roku 2014 prebiehajúcim odstraňovaní dôsledkov sťahovania z roku 1997 z viacerých provizórnych miest (škatulovanie, triedenie zmiešaného materiálu). Výraznejší nárast nastal oproti minulému roku aj na úseku spracúvania a sprístupňovania archívnych dokumentov (o 125 dní) a výskumnej a publikačnej činnosti (o 66 dní). Počet odpracovaných dní v roku na ostatných úsekoch zostal prakticky porovnateľný s minulým rokom.

Úsek činnosti	2015	2014
Predarchívna starostlivosť	195	176,5
Evidencia archívneho dedičstva SR	28	16
Ochrana archívnych dokumentoch	402	282
Filmotéka	40	25
Spracúvanie a sprístupňovanie	425	300
Prístup k archívnym dokumentom	884	922
Príručná odborná knižnica	61	52
Výskumná, publikačná a kultúrno-osvetová činnosť	172	106

Organizačná, riadiaca a administratívna práca	456	565
Správa informačných technológií	26	42
Spolu	2689	2448,5

Rozpis pracovných dní čerpaný na jednotlivé úseky činnosti archívu v roku 2015

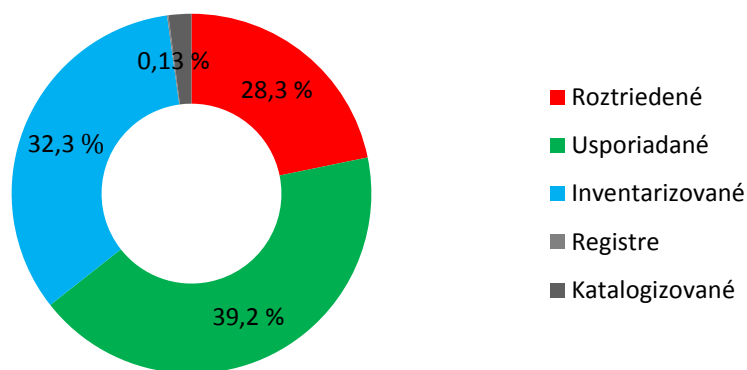
B. Evidencia archívneho dedičstva SR

Tomuto úseku činnosti sa venovalo v roku 2015 (spolu 28) o niečo viac dní ako v roku 2014 (16 dní), čo bolo zapríčinené dopĺňaním údajov evidenčných listov archívnych súborov a ich postupnej revízií, resp. aktualizácii údajov so skutočným stavom, čo vyplynulo z uskutočňovania generálnej revízie a sceľovania archívnych fondov Štátneho archívu v Nitre ako rezortnej výskumnej úlohy na rok 2015. Vo viacerých prípadoch (napr. Tekovská župa) po sceľení došlo k výraznejším úpravám evidenčných údajov.

Počas generálnej revízie sme aj tento rok vyčlenili nové archívne fondy, ktoré neboli pri preberaní v minulosti správne identifikované. K tým najvýznamnejším patria napríklad Župná súdna stolica v Komárne (1861-1871), Panstvo v Zlatých Moravciach (1755-1758), rodové archívy Kürty z Veľkých Sľažian (1831-1861), Peštvarmedei zo Senice (1726-1761), Ňakaš z Nitry (1701-1799), Mariáši z Dolného Ohaja (1807-1840), Ďurčáni z Veľkých Šaroviec (1776-1792) a fond Oblastnej pobočky Pôdohospodárskeho archívu v Nitre (1948-1955), vyčlenený z pôvodnej registratúry. K najvýznamnejším prírastkom patria aj rímskokatolícke cirkevné matriky farnosti Šurany z rokov 1730 až 1840 a farnosti Zlaté Moravce z rokov 1687 až 1865, ktoré sa podarilo prebrať po niekoľkých neúspešných pokusoch v minulých rokoch do Rímskokatolíckej cirkvi.

K 31. decembru 2015 Štátny archív v Nitre spravoval 824 archívnych fondov a zbierok s celkovým rozsahom 8020,3 bm archívneho materiálu. Zrušená pobočka v Nitre evidovala 3505,26 bm archívne-

ho materiálu. Štátny archív v Nitre naďalej eviduje a spravuje aj 13 archívnych fondov prebratých na základe depozitnej zmluvy s rozsahom 174,6 bm. V tomto smere nedošlo k žiadnym zmenám. V evidencii dochádza neustále k zmenám, čo je dôsledok odstraňovania negatívnych dôsledkov sťahovania z roku 1997 z viacerých provizórnych priestorov do novej budovy v Ivanke pri Nitre, keď došlo k rozbitiu viacerých rozsahom veľkých fondov a z časových dôvodov k ich náhlemu uloženiu. V dôsledku sceľovania a nového uloženia archívnych fondov, ktoré sa začalo v roku 2014, dochádza k úpravám evidenčných údajov u viacerých archívnych fondov.

C. Predarchívna starostlivosť

Aj v tomto roku možno konštatovať, že práca v oblasti predarchívnej starostlivosti má každoročne v archíve stúpajúcu tendenciu. Jednou z najnáročnejších činností na tomto úseku bolo zabezpečenie výkonu štátneho odborného dozoru u správcov registratúr. Možno konštatovať, že táto kontrola v značnom rozsahu prispela k zlepšeniu úrovne správy registratúry u mnohých z nich (napríklad v doslova katastrofálnej správe registratúry Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Krajskom osvetovom stredisku v Nitre, vo firme Osram Nové Zámky a pod.). V roku 2015 sa vyčerpalo na tomto úseku činnosti archívu 195 dní, čo bolo o 18,5 dňa viac ako v roku 2014. Naďalej sa venovala pozornosť vedeniu evidencie pôvodcov registratúr a archívov. V priebehu roka sa vykonalo v rámci výkonu štátneho odborného dozoru 13 kontrol registratúr, poskytlo 70 odborných konzultácií a inštrukcií správcov registratúrnych stredísk a posúdilo a schválilo 14 registratúrnych poriadkov a plánov. Po vyradení konaní bolo prevzatých od rôznych subjektov 20,18 bm archívnych dokumentov, čo je dvakrát viac ako v minulom roku. V roku 2015 došlo tiež k úplnej zmene v evidovaní záznamov archívu v súvislosti so zavedením informačného systému Fabasoft, čo si tiež vyžiadalo zvýšený počet dní venovanej správe vlastnej registratúry na tomto úseku.

Prebraté archívne fondy v roku 2015 na základe vyradovacieho konania:

1. Krajský úrad práce v Nitre, 1993-2003, 2,04 bm
2. Energo-SK, a. s. v Nitre, 2004-2009, 0,12 bm
3. Štatistický úrad Slovenskej republiky, pracovisko ŠÚ SR v Nitre, 2009, 0,12 bm
4. Energostroj Mochovce, s. r. o. v Mochovciach, 1990-2009, 0,6 bm
5. Priemstav, a. s. v Novákoch, 1999-2004, 0,48 bm
6. Spoločenstvo pasienkové v Nitre, m. č. Mlynárce, (1941) 2001-2015, 0,6 bm

Prírastky k už prebratým archívnym fondom na základe vyradovacieho konania:

1. Krajský úrad v Nitre, 2000-2002, 0,03 bm
2. Štátne lesy - lesný závod v Leviciach, 1955-2000, 2,6 bm
3. Odborný liečebný ústav tuberkulózy a resp. chorôb v Nitre – Zobor, 1981-1991, 0,9 bm
4. Zbierka cirkevných matrík. R. k. farský úrad Šurany, 1730-184, 0,17 bm
5. Zbierka cirkevných matrík. R. k. farský úrad Zlaté Moravce, 1687-1865, 0,52 bm
6. Krajský úrad pre cestnú dopravu a poz. komunikácie v Nitre, 2004-2009, 1,32 bm
7. Nipek, a. s. v Nitre, (1960) 1992-2009, 1,2 bm
8. Krajský úrad životného prostredia v Nitre, 2004, 2009, 1,08 bm
9. Krajská správa štatistického úradu SR v Nitre, 2001-2004, 2006-2007, 0,24 bm
10. Staré divadlo v Nitre, 1955-2002, 0,6 bm
11. Krajské osvetové stredisko v Nitre, 1997-2009, 1,2 bm
12. Krajský stavebný úrad v Nitre, 2004, 0,72 bm

D. Ochrana archívnych dokumentoch

V roku 2015 sa opäť pokračovalo v začatých opravách sídelnej budovy archívu v Ivanke pri Nitre v spolupráci s Centrom podpory Nitra. Došlo k oprave časti zatekaním poškodenej fasády v interiéri budovy na viacerých miestach, k oprave časti poškodeného sokla budovy v exteriéri, k opravám 3 poškodených schodísk a ku kompletnému vyčisteniu rýn na celej budove. Došlo tiež ku komplexnej obnove náterov všetkých kovaných zábradlí a začalo sa tiež s opravami náterov na oknách, ktoré sú už po 20 rokoch poveternostnými vplyvmi poškodené. Najvýznamnejšou akciou v roku 2015 bola výmena 7 dažďových zvodov, ktoré boli nefunkčné a pod ich vplyvom dochádzalo k poškodzovaniu exteriérovej fasády. Išlo o komplikovanú akciu s výškovými prácami. V roku 2015 sa realizoval aj vývoz starých a poškodených kartónov (archívnych škatúl) a nazhromaždeného bioodpadu z orezávania stromov v rozsiahlom areáli budovy, pokračovalo sa tiež ďalej v orezávaní prebujnenej zelene v areáli archívu a podarilo sa vyčistiť časť zámkovej dlažby. Na údržbe okolia archívu sa opäť podieľali formou brigád priamo aj zamestnanci archívu. V súvislosti s organizačnou zmenou k 1. 11. 2015 došlo aj k výmene úradnej tabule a všetkých druhov úradných pečiatok používaných v organizácii.

Väčšie investičné akcie, ktoré sme požadovali už v roku 2014, sa však ani v roku 2015 nepodarilo realizovať. Najmä naša požiadavka na komplexnú rekonštrukciu strechy aspoň nad hlavnou časťou budovy, kde je najakútnejší stav, zostala pre nedostatok finančných prostriedkov neriešená. Opäťovne sa neriešila ani naša požiadavka na zaregálovanie 4 voľných depotov s celkovou kapacitou približne 6 km archívneho materiálu (predpokladaná investícia 300 000 €). Opäť zlyhalo verejné obstarávanie a nedostatok finančných prostriedkov. Neriešená bola aj oprava nefunkčnej EPS – pokrokom v roku 2015 však bolo aspoň to, že sa konečne realizovala revízia tohto technického zariadenia, ktoré sa stane východiskom pre našu požiadavku na jeho opravu v roku 2016. Zhoršujúci sa technický stav sídelnej budovy však spôsobuje, že aj v roku 2016 je potrebné vykonať na nej ďalšie rozsiahle stavebné práce (opravy fasád a soklov, oprava ďalších schodísk, výmena dažďových rýn, odstránenie vlhnutia v suteréne budovy a pod.).

V roku 2015 sa ochrana archívnych dokumentov stala jednou z priorit štátneho archívu, aj kvôli prebiehajúcej revízii a sceľovaniu archívnych fondov. Preto sa na tento úsek činnosti vyčerpalo až 402 pracovných dní, čo je nárast až o 120 dní oproti roku 2014. Ochrana archívnych dokumentov sa reali-

zovala najmä v súčinnosti s generálnou revíziou archívnych dokumentov a sceľovaním archívnych súborov, s čím bolo spojené aj nové preuloženie archívnych súboroch v skladových depotoch. V rámci revízie a sceľovania sa v roku 2015 fyzicky dislokovalo 1898,5 bm archívneho materiálu, došlo k sceleniu zbierky cirkevných matrík z 5 úložných miest na 1 v rozsahu 250,78 bm, preškatuľovalo sa 222,96 bm archívnych súborov uložených v starých nevyhovujúcich a poškodených škatuliach a takisto sa zaškatuľovalo 34,10 bm gurtňami zviazaných archívnych dokumentov. Mnohé tieto práce sa prakticky rovnali novému usporiadaniu archívnych súborov. Najvýznamnejším úspechom bolo scelenie a sčasti aj usporiadanie archívneho fondu Tekovský župa 1544-1922 (s úložným objemom 673,34 bm), ktorý bol scelený po 50 rokoch provizórneho uloženia.

V rámci ochrany archívnych dokumentov sa štandardne zabezpečovalo sledovanie fyzikálnych činiteľov v archívnych depotoch (teplota, vlhkosť, prašnosť, svetelnosť).

E. Filmotéka

V roku 2015 sa pokračovalo v zabezpečovaní opráv mikrofilmovacieho zariadenia (oprava vyvolávacieho automatu na mikrofilmy, zabezpečenie toneru do kopírovacieho zariadenia na mikrofilmy). V roku 2015 sa podarilo vyhotoviť 11 mikrofilmov s celkovým rozsahom 6123 políčok. Systematickým mikrosnímkaním sa podarilo zmikrofilmať kongregačné spisy Nitrianskej župy z rokov 1640 až 1720 (3,8 bm) a digitalizovať prevzaté rímskokatolícke matriky farnosti Šurany z rokov 1730-1840 (0,17 bm) a farnosti Zlaté Moravce z rokov 1687-1865 (0,52 bm). Celkovo sa na úsek činnosti filmotéky vyčerpalo v roku 2015 spolu 40 dní.

F. Spracúvanie a sprístupňovanie archívnych dokumentov

Spracúvanie a sprístupňovanie archívnych dokumentov je naďalej jednou z prioritných úloh štátneho archívu s cieľom zabezpečiť čo najdôslednejšie a evidenčne najpodrobnejšie predpoklady k prístupu a k využívaniu archívnych dokumentov. V roku 2015 bol v tomto smere kľúčový, pretože zavedením tímového spracovania a sprístupňovania najmä objemovo väčších archívnych fondoch sa výrazne zvýšila produktivita v spracúvaní a sprístupňovaní archívnych fondov. V roku 2015 sa na tento úsek činnosti vyčerpalo až 425 pracovných dní, čo je o 125 dní viac ako v roku 2014. Tento stav bol spôsobený veľkým nasadením celého kolektívu zamestnancov pri generálnej revízii a sceľovaní archívnych fondov, pri ktorých sčasti prebiehalo aj ich usporiadanie (najmä pri rozsiahlom fonde Tekovská župa). V roku 2015 sa na spracúvaní a sprístupňovaní podieľalo naďalej aktívne minimálne 6 zamestnancov štátneho archívu, pričom treba zdôrazniť, že spracovávali paleograficky a jazykovo (latinčina, maďarčina a nemčina) mimoriadne náročné archívne fondy. Sprístupňovanie niektorých archívnych fondov (Kongregačné písomnosti Nitrianskej stolice z rokov 1721-1750, Tekovsko-Hontianska župa 1938-1944, Tekovská župa. Jozefínske písomnosti 1786-1790, Krajská prokuratúra v Nitre 1949-1960) je pre veľký rozsah a odbornú náročnosť dlhodobejšie a bude pokračovať aj v roku 2016 (v tomto roku sa však predpokladá ich ukončenie). Celkovo sa v priebehu roka roztriedilo 32,39 bm, usporiadalo 432,62 bm, inventarizovalo 87,36 bm a katalogizovalo 2,09 bm archívnych dokumentov. Všetky archívne pomôcky sa vyhotovovali v elektronickej podobe v programe Bach – Inventáre. V roku 2015 v ňom vyhotovili pracovníci archívu 5015 inventárnych záznamov a takmer 30 000 tisíc registov.

Vyhotovené archívne pomôcky v roku 2015:

1. Peter Keresteš. *Oblasťná pobočka Pôdohospodárskeho archívu v Nitre (1934-1935) 1948-1955*, inventár.
2. Darina Csámpaiová. *Zbierka cirkevných matrik – Druhopisy 1827-1895*, inventár.
3. Kolektív autorov. *Tekovská župa. Podžupan. Administratívne písomnosti, 1860-1918 (1919)*, inventár.
4. Ladislav Holečka. *Nitrianska župa I. Župný archivár. Zbierka testamentov (1551) 1712-1873*, katalóg.

Prebiehajúce úlohy v spracúvaní a sprístupňovaní AD v roku 2015 (s pokračovaním do roku 2016):

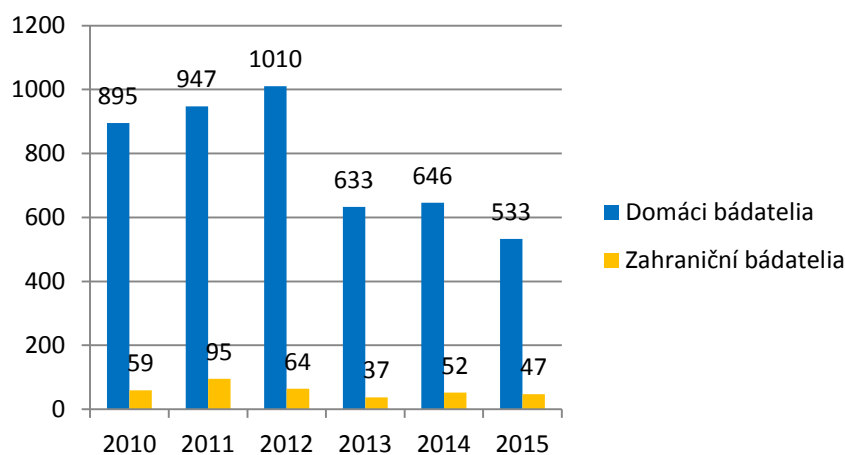
1. Peter Keresteš. *Nitrianska župa I. Kongregačné spisy II. 1721-1750*, inventár.
2. Milan Belej. *Tekovská župa. Jozefínske písomnosti 1786-1790*, inventár.
3. Edina Turanová. *Tekovsko-hontianska župa 1938-1944*, inventár.
4. Silvia Kramárová. *Pracovná skupina pre pozemkovú reformu v Leviciach 1946-1951*, inventár.
5. Peter Keresteš – Ladislav Holečka – Edina Turanová – Silvia Kramárová. *Župná súdna stolica v Nitre 1861-1871*, inventár.
6. Ladislav Holečka. *Krajská prokuratúra v Nitre 1949-1960*, inventár.
7. Jozefína Kováčová. *Zbierka máp a plánov 1735-1964*, inventár.

Najväčšou akciou sprístupňovania v roku 2015 bolo kompletne usporiadanie mimoriadne veľkého celku *Tekovská župa 1544-1922*, na ktorom sa zúčastnili formou brigády takmer všetci zamestnanci archívu. Tento veľký archívny fond bol po sťahovaní v roku 1997 značne domiešaný a navyše nastá-hovaný na dve úložné miesta (čo bolo výsledkom jeho provizórnych uložení na dvoch miestach v rokoch 1970-1997, časť bola v SNA). Pri tomto fonde prebehla zároveň aj jeho generálna revízia a porovnanie so stavom podľa *Sprievodcu* z roku 1961. Z celkového objemu fondu 549,73 (po novom uložení a scelení má fond 537,43 bm a úložnú kapacitu 673,34 bm) sa nanovo usporiadalo 275,12 bm archívneho materiálu (išlo častokrát aj o jeho zaškatuľovanie z pôvodných gurtní). Pri revízii a sčasti aj usporiadaní tohto súboru došlo aj k roztriedeniu 32,39 bm zmiešaných archívnych dokumentov (išlo o písomnosti viacerých slúžnovských úradov, krajských súdov, okresných súdov, župných súdov z rokov 1849-1945 teritoriálne sa viažucich prevažne na Tekovskú župu). Možno konštatovať, že po 50 rokoch provizórneho uloženia a rozbitia fondu sa opätovne podarilo rozsiahly archívny fond Tekovskej župy kompletne zrekonštruovať a tým výrazne uľahčiť orientáciu v ňom a predpripraviť ho na kompletnú inventarizáciu.

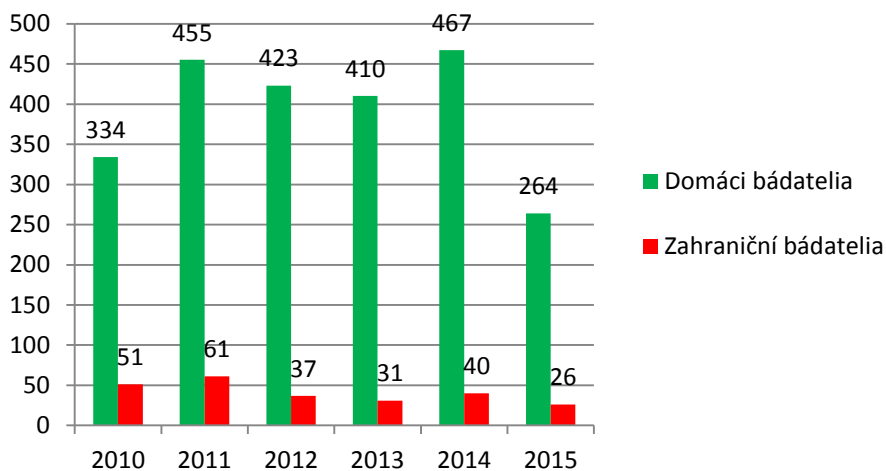
G. Prístup k archívnym dokumentom

Prístup k archívnym dokumentom tvorí jeden z najdôležitejších úsekov činnosti štátneho archívu s cieľom zabezpečiť ich štúdium širokej verejnosti formou bádateľskej návštevy, vydať správnu informáciu formou odpisu, výpisu, potvrdenia alebo kópie, vypracovať rešerš z archívnych dokumentov a vo výnimočných prípadoch zabezpečiť verejné vystavovanie archívnych dokumentov. Preto aj v roku 2015 sme na tento úsek činnosti spotrebovali najviac pracovných dní – až 884, čo je stav takmer porovnateľný s rokom 2014 (922). Opäť môžeme konštatovať, že štátny archív v Nitre patrí dlhodobo medzi najvyťaženejšie archívy na Slovensku, dôvodom čoho je relatívne vysoký počet bádateľských návštev a čoraz náročnejšie nároky bádateľov na využívané archívne dokumenty. V roku

2015 sme vykázali 580 bádateľských návštev, z toho 47 zo zahraničia (najmä Maďarsko). V bádateľni archívu priamo študovalo v roku 2015 archívne dokumenty 290 bádateľov. Celkovo však možno badať mierny pokles bádateľských návštev, čo súvisí s postupnou digitalizáciou archívnych dokumentov (stredoveké dokumenty a matriky sú bezplatne sprístupnené on-line a pod.). Opäť sa potvrdilo, že archív často vyhľadávajú najmä záujemcovia o genealogický výskum a výskum regionálnych dejín, ale aj klienti riešiaci svoje majetkovo-právne záležitosti. V priebehu roka 2015 pracovníci archívu predložili bádateľom 436 mikrofilmov, 1636 kusov archívnych dokumentov a 517 archívnych škatúl, čo je stav takmer porovnateľný s rokom 2015. Formou odpisu, výpisu, potvrdenia alebo kópie za základe písomnej žiadosti bolo vybavených 1455 žiadostí a 47 genealogických rešerší. Na poplatkoch sa v roku 2015 vybralo 3672,66 €, z toho 2122,66 € za služby archívu. Verejným vystavovaním predostrel širokej verejnosti štátny archív svoje najzaujímavejšie archívne dokumenty počas druhého ročníka Dňa otvorených dverí konaného 12. júna 2015 a počas zahraničnej exkurzie pracovníkov Státného oblastného archívu v Prahe v lete 2015. K zlepšeniu zabezpečovania služieb verejnosti na úseku prístupu by výrazne pomohlo modernizovanie zastaralej reprodukčnej a skenovacej techniky. Naša žiadosť v tomto smere, podaná ešte v roku 2014, zostala nevypočítaná.

Počet bádateľských návštev za roky 2010 až 2015

Počet bádateľov v študovni archívu za roky 2010 až 2015

H. Príručná odborná knižnica

Príručná odborná knižnica primárne slúži pre interné potreby zamestnancov archívu a na prezenčné štúdium aj pre verejnosť. Patrí medzi najbohatšie knižnice v regióne, systematicky je budovaná od roku 1949 (po prevzatí knižnice Nitrianskeho a Tekovského župného archívu budovaných od konca 18. storočia) a dodnes eviduje 20 790 zväzkov odbornej historickej literatúry. Jej najväzácnejšie a najstaršie jadro tvoria knižnice bývalých Župných archívov v Nitre, Komárne a Zlatých Moravciach a knihy prevzaté z bývalých konfiškátov šľachtických majetkov v rokoch 1949 až 1955. Najstaršou knihou knižnice je stará tlač Antonia Bonfiniho z roku 1543. V roku 2006 Štátny archív v Nitre prevzal aj časť mimoriadne bohatej knižnice archívára a múzejníka dr. Otmara Gergelyiho s cennými cudzojazyčnými slovníkmi zo 17. až 19. storočia. Súčasťou príručnej odbornej knižnice Štátneho archívu v Nitre je aj bohatá Zbierka novín a časopisov, obsahujúca najmä regionálnu tlač vo vzťahu k Nitrianskemu regiónu od konca 18. storočia. Knižnica je skatalogizovaná elektronicky v programe Bach – Knižnica ale aj klasickou formou kartotečných lístkov.

Na úseku príručnej knižnice sa vyčerpalo v roku 2015 až 61 dní, teda o 9 dní viac ako v predošlom roku. Tieto práce boli aj v tomto roku spojené najmä s katalogizovaním nových prírastkov a usporiadaním a spísaním veľkého množstva duplikátov kníh a neroztriedeného materiálu. Tieto duplikáty kníh boli (napr. Štátny archív v Bytči, pobočka Liptovský Mikuláš) a budú časom ponúknuté iným štátnym archívom alebo kultúrnym inštitúciám na výmenu. Možno konštatovať, že nedostatok finančných prostriedkov ani tento rok nedovolil nakúpiť do knižnice žiadne nové prírastky, podobne ako predošlé roky. Všetky knihy, ktorými sme doplnili náš knižničný fond v roku 2015 (spolu 348 kusov), získal archív darom od zahraničných partnerov (osobitne možno vyzdvihnúť Státni oblastní archív v Prahe), spolupracujúcich vedeckých a kultúrnych inštitúcií zo Slovenska a darom zamestnancov archívu (P. Keresteš, M. Belej) z vlastnej publikačnej a inej odbornej činnosti.

I. Výskumná, publikačná a kultúrno-osvetová činnosť

Nadálej presadzujeme tendenciu, že výskumná, publikačná a kultúrno-osvetová činnosť patria medzi dôležitú súčasť činnosti nášho archívu, a to nielen v oblasti sprístupňovania archívnych dokumentov a v oblasti prezentácie archívneho dedičstva ako kultúrneho dedičstva SR, ale aj v oblasti prezentácie výsledkov bádania zamestnancov archívu. Aj preto sme na tento úsek činnosti vynaložili 172 pracovných dní, čo je oproti roku 2014 (106 dní) výrazný nárast. Nárast bol spôsobený tým, že sme veľký priestor venovali dvom rezortným výskumným úlohám – generálnej revízii a sceľovaniu archívnych dokumentov a príprave podkladov pre publikáciu o dejinách štátnych archívov, čo sa však ukazuje ako časovo náročnejší projekt. Náš archív túto úlohu zobrať vážne a rozhodol sa pripraviť biografický slovník svojich archívárov a odborne spracovať dejiny nášho archívu. Preto sa časť dní vyčerpala aj na výskum prameňov k tejto problematike. Do vedecko-výskumnej činnosti sa viac či menej aktívne zapájali 4 zamestnanci (P. Keresteš, M. Belej, L. Holečka, E. Turanová). Treba však povedať, že podstatnú časť tejto vedecko-výskumnej práce v prospech archívu a jeho zriaďovateľa vynaložili títo zamestnanci v rámci svojho súkromného pracovného času. Výskum autorov sa sústreďoval najmä na výskum regionálnych dejín (najmä dejín obcí), dejín archívu a v oblasti genealógie a heraldiky. Autorsky sa zamestnanci archívu podieľali na príprave a vydaní 1 monografie, 9 štúdií, 4 článkov, 1 recenzie, 3 príspevkov do tlače a 6 posudkov. Peter Keresteš sa tiež aktívne zúčastnil vedeckej konferencie (Mar-

tin), kde predniesol prednášku z oblasti regionálnych dejín a genealógie. Pomerne bohatá bola v roku 2015 v rámci našich skromných možností aj kultúrno-osvetová činnosť archívu. Uskutočnili sme 10 exkurzií pre žiakov základných, stredných a vysokých škôl, pre tlač poskytli 2 rozhovory a s médiami pripravili 3 krátke reportáže o archíve. P. Keresteš aktívne pracoval ako člen pracovnej skupiny pre aplikačný program Evidencia pečatí a pečatidiel (EPAP) a M. Belej ako člen pracovnej skupiny pre testovanie Elektronického archívu (ISEA).

Najvýznamnejšou kultúrno-osvetovou akciou Štátneho archívu v Nitre bol opäť aj v roku 2015 Deň otvorených dverí, ktorý sa uskutočnil 12. júna 6. 2015. Na jeho príprave sa podieľali všetci zamestnanci archívu. Návštevnosť bola aj tento rok približne 200 ľudí. V rámci podujatia sa uskutočnila aj samostatná výstava najvýznamnejších dokumentov archívu. Opäť sme pripravili program aj pre najmenších návštevníkov.

Štátny archív v Nitre sa aktívne v roku 2015 zapojil aj do budovania družobných vzťahov so zahraničnými partnermi. Mimoriadny ohlas mala 3-dňová návšteva 8 kolegov zo Štátneho archívu v Prahe v dňoch 17.-19. 6. 2015, pre ktorých sme pripravili exkurziu archívu, výstavu dokumentov a niekoľko exkurzií do okolia (Oponice, Dražovce). V druhej polovici roka 2015 sme nadviazali úspešnú spoluprácu aj s archívom Mošonsko-rábskej župy v Győri v Maďarsku (návšteva ich Archívnych dní v Győri), výsledkom čoho bude správa o Štátnom archíve v Nitre v ich odbornej publikácii.

Prehľad publikačnej činnosti Štátneho archívu v Nitre:

1. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Janíkovce. Dejiny obce od najstarších čias po súčasnosť*. Nitra: Enars, 2015, 327 str.
2. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *K počiatkom kráľovského banského mesta Pukanec*. In: Prudentissimae dominae nobis honorandae. K životnému jubileu profesorky Márie Kohútovej. Trnava - Bratislava 2015, s. 41-56.
3. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Biskup ako župan v živote nitrianskej stoličnej samosprávy*. In Zborník FFUK - Historica. Zborník k 65. narodeninám prof. Leona Sokolovského, roč. 49, Bratislava 2015, s. 95-106.
4. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *K problematike Vrábel' v stredoveku*. In Valach, Ján (zost.). *Príspevky k dejinám mesta. Vráble 2015*, s. 36-49.
5. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Sfalšované armálesy a ich falšovatelia*. In Genealogicko-heraldický hlas, 2015, č. 1-2, s. 13-38.
6. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *V období osmanskej okupácie (1526-1711)*. In Keresteš, Peter. Janíkovce. Nitra 2015, s. 91-124.
7. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *V období hospodárskej stabilizácie a osvietenského absolutizmu (1711-1848)*. In Keresteš, Peter. Janíkovce. Nitra 2015, s. 125-172.
8. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Inštitúcia slobodníctva a slobodnícke listiny v praxi Nitrianskeho biskupstva v 16. až 18. storočí (Príspevok k nobilitácii poddaných)*. In Zborník FFUK - Historica, roč. 48, Bratislava 2014, s. 89-130.
9. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Parketová továreň a parná píla v Kostolčanoch pod Tribečom - prvá továreň na výrobu parkiet v Uhorsku*. In Remeslo má zlaté dno. Cechy, živnosti, manufaktúry a továrne v dejinách Uhorska. Zost. D. Tvrdoňová - I. Fialová. Bratislava 2014, s. 245-253.
10. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Veľké Chyndice v rokoch 1526-1848*. In Keresteš, Peter a kolektív. *Veľké Chyndice - monografia dejín obce (v tlači)*.

11. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Dolná Nitra je umelý názov, vnímajú ju rôzne. Na juhu desiatky rokov nik nežil.* In MY - Nitrianske noviny, 8. 6. 2015, č. 22, s. 7.
12. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *Parketáreň prepisuje dejiny slovenského piliarstva.* In MY - Nitrianske noviny, 20. 7. 2015, č. 28, s. 6.
13. PhDr. Peter Keresteš, PhD. *V regióne ľudia cítia, kam patria.* In SME, 20. 4. 2015, s. 4.
14. PhDr. Milan Belej, CSc. *Politické pomery v Humennom v období predmníchovskej Československej republiky.* In Pekár, Martin (ed.). *Zlomky z dejín Slovenska v 19. a 20. storočí.* Košice 2015, s. 47-93.
15. PhDr. Milan Belej, CSc. *The State Archives in Prešov: Use Holdings of the State Archives in Slovakia for Genealogical Research.* In *Naše rodina - Our Family*, vol. 27, september 2015, no. 3, s. 93-100.
16. Mgr. Ladislav Holečka. *Veľké Chyndice v rokoch 1945-2015.* In Keresteš, Peter a kolektív. *Veľké Chyndice - monografia dejín obce (v tlači).*

J. Organizačná, riadiaca a hospodársko-administratívna práca

V tejto oblasti bolo vyčerpaných 456 dní, čo je porovnateľný stav s predošlým rokom (565). Aj v roku 2015 tento úsek činnosti súvisí najmä s činnosťou riaditeľa archívu a jeho aktivitami súvisiacimi s manažovaním archívu v personálnej a hospodárskej oblasti. Naďalej jeho snahou je pokračovať v zefektívnení a racionalizácii výkonu pracovných činností v archíve, ako aj posilnenie tímového riadenia archívu a budovanie dobrých pracovných vzťahov. Ťažisko jeho práce spočívalo aj tento rok vo vedení interných porád archívu, konzultáciách s pracovníkmi archívu pri plnení ich pracovných úloh, kontrole ich činnosti a jej vykazovaní, ďalej v odborných konzultáciách s odborom archívov MV SR, v sledovaní čerpania rozpočtu a v riešení ekonomických a administratívnych vecí archívu s CP NR a ISS Facility Services a. s. Takisto časť pracovných dní mu odčerpalo aj riešenie technického stavu budovy archívu. Ďalšou oblasťou jeho riadiacej činnosti bolo riešenie materiálno-technických potrieb 6 pobočiek Štátneho archívu v Nitre (Komárno, Nové Zámky, Nitra, Topoľčany, Levice, Bojnice), pre ktoré je Štátny archív v Nitre nákladovým strediskom. Na hospodársko-administratívnych prácach sa podieľal aj hospodár archívu, ktorý má na starosti evidenciu dochádzky a stravných lístkov, objednávanie materiálu a riešenie požiadaviek CP NR a častokrát aj iné práce, súvisiace s technickým zabezpečením a ochranou budovy archívu, a tiež inventarizáciou majetku.

Účasť zamestnancov na špeciálnych vzdelávacích aktivitách sa realizovala najmä v súčinnosti so zavádzaním softvéru Elektronický archív (EA ISEA). Riaditeľ archívu P. Keresteš naďalej aktívne pôsobil v redakčných radách časopisov Slovenská archivistika, Genealogicko-Heraldický hlas a Woch – časopis pre dejiny Bratislavy, vo výkonnom výbore Slovenskej genealogicko-heraldickej spoločnosti v Martine, v Bytovej komisii CP Nitra a Akvizičnej komisii Štátneho archívu v Nitre. Zamestnanci archívu sa tiež počas roka zúčastnili niekoľkých odborných seminárov a konferencií a svojou účasťou podporili konferencie kolegov z Topoľčian, Komárna a Bratislavy.

Aj tento rok musím konštatovať, že nedostatok finančných prostriedkov v rozpočte archívu a organizačné zmeny na úseku ekonomickej agendy negatívne ovplyvňovali niektoré činnosti archívu. Týka sa to najmä riešenia technického stavu budovy, jej technologického zabezpečenia, ale aj nákupu odbornej literatúry a materiálu potrebného pre ochranu archívnych dokumentov (škatule, dosky a obaly). Prínosom však bolo naštartovanie využívania referenčných vozidiel z CP NR, čo zefektívnilo

vybavovanie niektorých činností archívu. Pre vzdialenosť od mesta (12 km) by však bolo žiaduce, aby mal archív vlastné služobné vozidlo.

K. Správa informačných technológií

Na tomto úseku činnosti bolo vyčerpaných v roku 2015 len 26 pracovných dní, čo súvisí so skutočnosťou, že Štátny archív v Nitre stále nemá vlastného informatika. Najnevyhnutnejší úsek tejto činnosti preto supluje fotograf a technicky zdatný hospodár archívu. Hlavná náplň práce sa v tejto sfére prejavovala najmä v nevyhnutnom zálohovaní dát, údržbe a inštalácii výpočtovej techniky, odstraňovaní porúch programového vybavenia a zastaralej výpočtovej techniky. Časť práce sa venoval odstráneniu poruchy telekomunikačnej linky pre zastaralosť telefónnej ústredne a spolupracoval tiež s pracovníkmi CP NR pri zavádzaní internetovej a telefónnej linky do priestorov bývalej jedálne adaptovanej na kanceláriu.

Záverečné hodnotenie

Možno konštatovať, že aj v roku 2015 sa podarilo podstatnú časť plánovaných úloh zamestnancom Štátnemu archívu v Nitre splniť. Výkon odborných činností bol zabezpečený na kvalitnej úrovni, hoci podmienky naň sa objektívne zhoršujú pre nedostatok finančných prostriedkov vyčlenených pre štátne archívy. Výrazné úspechy sme dosiahli v kultúrno-osvetovej oblasti, ktorú však niektorí zamestnanci dosahujú pre archív často na úkor svojho voľného času. V roku 2015 opätovne nenastalo výrazné zlepšenie prídeltu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre štátny archív, čo sa negatívne podieľa na odsúvaní riešenia niektorých vážnych problémov technického stavu budovy a jeho technického vybavenia a zabezpečenia ochrany archívnych dokumentov. Neriešenie mnohých akútnych problémov môže v blízkej budúcnosti vážne ohroziť archívne dokumenty, ktoré sú trvalou súčasťou kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky a základom hrdosti každého moderného národa na svoju minulosť.

Ivanka pri Nitre, 22. februára 2016

PhDr. Peter Keresteš, PhD.
riaditeľ

Exkurzia pracovníkov Štátneho archívu v Praze na čele s riaditeľom PhDr. Danielom Doležalom, PhD. v Štátnom archíve v Nitre, 17.-19. 6. 2015, Ivanka pri Nitre.

Dolný rad zľava: Mgr. et Bc. Lenka Svobodová, Dominika Paříková, Boris Zábrazný, Bc. Pavla Stieglerová, Mgr. Jitka Mládková, Mgr. Silvia Kramárová

Stredný rad: Jozef Féder, Mgr. Edina Turanová, PhDr. Daniel Doležal, PhD., Mgr. Ladislav Holečka, Mgr. David Hušek, Mgr. Mikuláš Čtvrtník, PhD.

Horný rad zľava: Mgr. Jadža Lejková, Mgr. Terézia Féderová, PhDr. Peter Keresteš, PhD., PhDr. Milan Belej, CSc., PhDr. Jakub Šlouf, PhD.

Foto: Boris Zábrazný

Pracovníci Štátneho archívu v Nitre a Státního oblastního archívu v Prahe na exkurzii v Oponiciach 18. 6. 2015.

Momenty z Dňa otvorených dverí Štátneho archívu v Nitre, 12. 6. 2015, Ivanka pri Nitre
Foto: Boris Zábrazný

Krst publikácie o Nitre - Janíkovciach, Nitra - Janíkovce, december 2015
Sediaci zľava (spoluautori publikácie): PhDr. Peter Keresteš, PhD., riaditeľ Štátneho archívu v Nitre a PhDr. Matej Ruttkay, CSc., riaditeľ Archeologického ústavu SAV v Nitre